

Kurs z Języka Polskiego. Rozdział I.

Historia literatury...

Tematy w tym rozdziale:

- historia języka polskiego,
- starożytność
- średniowiecze
- renesans
- barok
- oświecenie
- romantyzm
- pozytywizm
- modernizm
- XX-lecie międzywojenne
- literatura współczesna

Język różni się także ze względu na zróżnicowanie geograficzne:

- Dialekt – odmiana języka, który posiada odmienne słownictwo, gramatykę, cechy fonetyczne itd. niż język ogólnie obowiązujący, np. dialekt śląski.
- Gwara – odmiana języka charakterystyczna dla danej społeczności lokalnej, np. gwara podhalańska. Gwara jest terminem węższym niż dialekt, w obrębie jednego dialektu może występować kilka gwar.

Odmiany językowe są charakterystyczne nie tylko dla danych szerokości geograficznych, ale również grup związanych wspólnym środowiskiem – można wyróżnić gwary środowiskową, do której zaliczymy np. gwary uczniowską. Swoje specyficzne języki posiadają także grupy zawodowe – można wyodrębnić gwary lekarzy, gwarę górników. Obecnie często posługujemy się określeniem slang – to również odmiana języka, która ma swoje odrębne zasady, słownictwo, np. slang internetowy.

Styl językowy to sposób tworzenia wypowiedzi w określony sposób, styl różni się w zależności od sytuacji:

- Styl potoczny – używany na co dzień, mogą pojawić się błędy, najczęściej występują proste formy składniowe, emocjonalny.
- Styl urzędowy – używany w pismach urzędowych i sytuacjach urzędowych, korzysta z utartych fraz, jest bezosobowy.
- Styl naukowy – używany w pracach i artykułach naukowych, na wykładach, podczas konferencji naukowych. Charakteryzuje się używaniem specjalistycznego słownictwa, przytaczaniem wyników badań, brakiem emocjonalności i subiektywności. W tekstach naukowych wyróżnia się przypisy, bibliografię.

Wskazuje się także na styl artystyczny, zarezerwowany dla tekstów literackich. W stylu artystycznym przeważa funkcja poetycka. Pojawiają się środki stylistyczne, środki artystycznego wyrazu:

- Epitet – rzeczownik + wyraz, który go określa, np. *brzydkie kaczątko*
- Porównanie – zestawienie ze sobą dwóch elementów ze względu na wspólną cechę, z wykorzystaniem określeń: *jak, jako, jakby, niczym, na kształt, niby*, np. *pracowity jak mrówka*
- Onomatopeja – wyraz dźwiękonaśladowczy, imitacja dźwięków różnych zjawisk. *Stoi i sapie, dyszy i dmucha/ Buch - jak gorąco!*
- Rym – zgodność brzmieniowa zakończeń ostatnich wyrazów w wersie, np. *woda-uroda*
- Rytm – powtarzalność sylab w poszczególnych wersach i sposób rozłożenia akcentów wyrazowych.
- Aliteracja – powtórzenie jednej lub kilku głosek na początku kolejnych wyrazów, np. *przecież pięknie pana przepraszam.*

Rozwinięcie

Pisząc rozwinięcie, zacznijmy od rozszerzonego opisu informacyjnego. W klasycznej recenzji w tym właśnie miejscu wprowadzony jest **opis fabuły, bohaterów i problematyki utworu**. Pamiętaj, aby nie zdradzić zbyt dużo szczegółów, w szczególności zakończenia utworu. Unikaj streszczenia – zamiast udzielać odpowiedzi na pytanie: „co dzieje się w filmie/książce/sztuce” lepiej zastanów się nad kwestią „o czym to jest?”. Określ stylistykę utworu – czy jest to horror, czy może komedia? Idealnie byłoby też, gdybyś umiał umieścić go w kontekście historycznym, literackim czy kulturowym, a także umiał powiedzieć kilka słów o głównym twórcy. Przykład: „»Pulp Fiction« to drugi pełnometrażowy film Quentina Tarantino. W tym czerpiącym garściami z kina gangsterskiego, westernu, a nawet filmów noir dziele podążamy śladami kilku bohaterów, w tym dwóch płatnych morderców, żony gangstera czy przekupionego boksera”.

Po rozwiniętym opisie przyszła pora wreszcie na **naszą opinię**. Przydadzą się tutaj notatki, które powinniśmy zrobić, zanim jeszcze zasiądziemy do pisania recenzji. Co więc nam się w danym dziele podobało? Co nas zawiodło? Co było przeciętne? Ważne jest to, by nie pisać o wszystkich tych rzeczach, lecz wybrać kilka najważniejszych punktów i dokładnie je opisać. Jeśli zachwyciła cię scenografia sztuki teatralnej – napisz o niej coś więcej, np. czym się ona wyróżniała. Jeśli fabuła książki była przewidywalna i pełna banałów, zobrazuj to przykładem (ale wciąż staraj się nie zdradzić ważnych wydarzeń). Jeśli zaś aktorzy w filmie grali przeciętnie, wspomnij o tym, koniecznie pokazując w jakich momentach cię zawiedli. Przykład: *rola X była rozczarowująca, zwłaszcza że postać, którą grała, napisana była jako pełna emocji, tryskająca humorem osoba. X przez większość czasu zdawała się być w najlepszym razie znudzona.*

Zakończenie

Zakończenie recenzji powinno zawierać podsumowanie twojej opinii. Może się ono zawrzeć w trzech zdaniach.

Po pierwsze określ zdecydowanie, czy uważasz dzieło za złe, dobre lub przeciętne, nie bojąc się dosadnych opinii (chyba, że zamierzasz skrytykować dzieło powszechnie uznane za wybitne – wówczas musisz mieć na to naprawdę solidne argumenty).

Następnie wymień trzy rzeczy, które stanowią o jego sile lub słabości.

W ostatnim zdaniu napisz, czy zachęcasz do zapoznania się z danym dziełem i dlaczego.

Przykład: *„Rok 1984” to wciągająca, wybitna powieść, którą czyta się jednym tchem, choć z rosnącym przerażeniem. Największe zalety dzieła Orwella to niezwykle sugestywna alegoria społeczeństwa, wiele odniesień do codziennej rzeczywistości mimo przyjętego gatunku (sci-fi) oraz świetny język powieści. Uważam, że każdy powinien zapoznać się z tym dziełem, z uwagi chociażby na fakt, że w kulturze masowej funkcjonuje wiele pojęć zaczerpniętych z książki: Wielki Brat, nowomowa czy Ministerstwo Prawdy.*

